

щини), то използването на репрезентативната метода във повечето случаи губи смисъла си.

За да можем да приложим тая метода и за много малки териториални единици, ще трябва да се увеличи за тях минималният размер на частта от групата, т. е. ще трябва да се вземат въ таблиците само по-груби и по-сумарни подразделения, или пък ще трябва да се съгласим на по-голям размер допустима грешка. Обратно, колкото по-голям е районът и, следователно, колкото по-голям е броят на единиците на основната маса и на извадката, толкова по-детайлно могат да се разчленят последните. Впрочем, нъщо подобно наблюдаваме и въ комбинационните таблици.

5) За да бъде успешно репрезентативното изследване, трябва, също тъй, много старателно да се избъва и фалшификацията на пробите, т. е. несполучливия и тенденциозен избор на единиците на репрезентативната маса. Едно от най-съществени условия за правилно приложение на репрезентативната метода е условието, въроятността за попадане въ извадката да бъде за всички единици от масата еднаква.

Руският опит ни учи, че агентите, които работят на самото място по тъй наречения „експедиционен начин“, предпочитат понякога да съберат сведения предимно от селяни, които им се сторят по-интелигентни и от които, следователно, могат да очакват по-бързи и по-ясни отговори. Не е нужно да добавяме, че такива лица сж често и по-заможни, ето защо и цълият събран материал може да стане едностранчив и тенденциозен.

6) Най-после, резолюцията на Международния статистичен институт дава още следните две наставления: а) „проучването да се води тъй, че винаги да има възможност да се изчислява и проверъва точността на резултатите; тия резултати трябва да се оповестяват, като се посочват предълитъ на възможните гръшки“, и б) „въ публикацията на резултатите от една репрезентативна анкета непременно въ всички случаи трябва подробно да се изложи и методата, по която сж избрани пробите“.

Това сж главните условия за успешно прилагане на репрезентативната метода. Специално за България, както личи от цълото ни по-горе изложение, репрезентативната метода открива широко поле за използването й, както съ целъ да се направят по-евтини и по-експедитивни нъкои от статистичните наблюдения, които вече се правят (напр., статистика за посъвите и реколтата), така и съ целъ да се въведат и нъкои нови видове наблюдения.

II.

Следъ тъзи общи разсъждения за същността, условията и възможностите на репрезан-

тативния методъ въ статистиката, ние можемъ да преминемъ къмъ изложението на неговата техника, такава, каквато бъше приложена при първия опитъ на приложението му въ България.

Преброяването на земеделският стопанства, както е известно, биде извършено едновременно съ общото преброяване на населението презъ нощта на 31 декемврий 1926 г. срещу 1 януарий 1927 г. съ помощта на сжция преброителен апаратъ. То бъше *изчерпателно* преброяване въ тоя смисълъ, че бидоха поставени подъ статистическо наблюдение всички земеделски стопанства, които подпадатъ подъ приетоето за тъхъ опредъление. Карта „Ж“, съ която се събираха сведенията, се прилага къмъ тази статия. (Гледай приложение — карта „Ж“).

Посрѣдствомъ тази карта бидоха описани всичко около 750,000 земеделски стопанства. Предварителната преценка на силите и финансовите възможности на Гл. дир. на статистиката показа, както вече биде отбелязано въ началото на тая статия, че изчерпателната разработка на материала по всички 11 таблици, утвърдени отъ Върх. стат. съветъ, по никой начинъ не би могла да бъде завършена преди края на следющата 1930 год., вследствие на което и биде решено, като опитъ, да се направи по сжщите таблици *сводка на избрани проби* отъ събрания материалъ. Изчерпателната сводка, която между другото има задачата и да се провери направения опитъ, се продължава, разбира се, съ по-бавенъ темпъ, отколкото се предполагаше първоначално. Сводката на проби отъ събрания вече изчерпателен материалъ се предвижда, както видѣхме по-горе, въ т. 2 отъ резолюцията на Римската сесия на Международния статистически институтъ.

Лесно е да се съобрази, че отъ теоретично гледище, когато се обработва репрезентативно вече събранъ „изчерпателен“ материалъ и когато се събира репрезентативно новъ материалъ — това е едно и сжщо. Въ първия случай по списъка на общото количество *N* готови карти въ опредъленъ редъ избираме за репрезентативно разработване *n* карти. Но сжщитъ *N* карти могатъ да бждатъ предъ насъ и само *мислено*, тогава имаме втория случай: достатъчно е да имаме предъ себе си само списъка на единиците на наблюдението и по тоя списъкъ да си опредъляме въ известенъ редъ *n* обекти, които трябва да бждатъ описани, следъ това наистина ги описваме и получаваме *n* готови карти за по-нататъшна разработка. Разликата между единия и другия случай се заключава, както виждаме, само въ техниката.

Въ тая частъ се излагатъ подробностите на техниката на прилагане репрезентативния методъ къмъ разработката на материала, събранъ съ карта „Ж“. Читателътъ, който не се